

Színházi levél

Tulajdonképpen arról lenne szó, hogy beszámolót írjak a szegedi színház egy hónapjáról, a bemutatásokról, a színház „nagy hetéről”, amikor hat napon keresztül egymást követő előadásokban a szegedi opera dominálta a teret. Nem teszem. A beszámolóknak inkább krónika jellege van és nem szórítkozik egyébre, minthogy lerögzítse az utókor számára, hogy az évnek ebben az időszakában mit játszottak a szegedi színházban. Ennek a komoly folyóiratnak nincs erre semmi szükség, olvasóközönségének különösen nem. Viszont, ha — bár csak általánosságban is — még egyszer a bírálólat bonckése alá helyezem a színházi anyagot, akkor ennek a tudományos és irodalmi szemlének kereteit sokkal inkább betölteni vélem mint egy szimpla beszámoló töltelékszerű közlését.

Az uralkodó bolygó a színház csillogos firmamentumján kétségen kívül a *Tannhäuser* volt. Amikor a kezdet kezdetén a Carmen első előadása előtt szétlóbent a kárpit, aki gondolt volna arra, hogy még két esztendőnek sem kell elteltie, hogy Wagner jelenjen meg a szegedi operában. Korántsem persze azért, mert nincsenek jobb operák, hanem azért, mert a wagneri zenedrámák színrehozatala súlyos feladatokat ró a karnagyra, a rendezőre, a szólistákra, a zenekarra, a kórusokra, és összehasonlíthatatlanul nehezebbeket, mint az eddigi lírikus operák. Nem vitás ugyanis, hogy a wagneri drámák színrehozatala már bizonyos érett operakultúrát, tökéletes felkészültséget, a technikai eszközöknek olyan apparátusát igénylik, amik mellett a repertoár eddigi darabjai elörlöpnének. A *Tannhäuser* szegedi bemutatója azt jelenti, hogy a szegedi opera olyan magaslatoakat ért el, hogy nyugodtan kijöhet a zeneirodalom legnehezebb műveinek elismert Wagner-drámákkal. Ehhez az akarás korántsem volt elég. Új zenei atmoszférába, eddig nem kultivált zenei stílusba kellett belenevelni az egész együtttest, amikhez eddig nem tapasztalt, megszámlálhatatlanul sok próbára volt szükség. És bátorságra is. Ki vállalhatott felelősséget, hogy a *Tannhäuser*t Szegeden lehet majd sorozatosan játszani? Senki. Vabanque volt, próba-szerencse. *Vaszy Vilks*-or úgy is mint igazgató, úgy is mint karnagy feltelezte, hogy a szegedi közönség már

megért a Wagnert megértő és értékelő nivóra. *Vaszy* feltévese helyesnek bizonyult. A nyilvánosság feltűnő nagy érdeklődéssel reagált a Wagner-premierre, mert intelligenciájával, főleg a zeneileg kiművelt réteg, megérezte, hogy itt sokkal többről van szó, mint egy szokványos bemutatásról, hiszen bemutatásokat minden valamire való színház az évad alatt feltétlenül műsorára tűz, ha csak nem akarja kapuit becsukni. A szegedi közönség megértette, hogy színháza elérte azt a fokot, ami nyugodtan összemérhető az európai színpadok nivójával és kultúrájával. Még egyszerűbben: a szegedi opera ma már olyan karnagyokkal rendelkezik, hogy ezután nyugodtan vállalhatja a *Turandot*t, az *Otelló*t, a *Hovanscsinát*, a *Tristant*, a *Nürnbergi mesterdalnokokat*, hogy hamarjában csak ennyit említsünk. Nyilvánvaló, hogy nem elnévelünk volna ennyit, ha a *Tannhäuser*-ben nem kaptuk volna meg mindazt, amit vártunk. Talán még többet is. Grandiózus rendezésre, *(Abonyi Tivada* rendező, tudós, művész, költő egy személyben), kiképzett kórusokra, hatalmas zenekari összteljesítményre épült fel a szegedi *Tannhäuser* és bizonyos vonatkozásokban a magánénekesekre is. Köztudomású, hogy Wagner drámáit a szólistákra bázizotta, mégis itt koncessziókat kellett tennünk, mert már magában véve az is elismerésreméltó volt, hogy a szegedi operisták kiálltak e nehéz szólamokra. Az igazságos és tárgyilagos bírálólat tehát nem bocsájthat a szereplőkre éles reflektorfényt és megelégszik annak a megállapításával, hogy megtették, amit tőlük tellett. A nevek e pillanatban nem fontosak, mert az a szerény véleményem, hogy ezek az énekesek továbbbi elmélyülő tanulással már lényegesen többet nyújtanak majd.

Térjünk rá a másik, nagy színházi eseményre, a *Szentivánéji álomra*. Tisztes multra tekinthet vissza Szegeden is. Mindenesetre ahányszor láttuk, mindig új köntösben jelentkezett, hol elvettek belőle, hol hozzátettek. Pedig milyen egyszerű az egész. Hát kell valamilyen keret *Shakespeare*-nek? Hallhatatlanságát, méltóságát nem a cirkálódozó milieuvál érte el, hanem mondanivalóinak örökéletű és örökzepségsű igazságaival. *Shakespeare* szerelmi himnusza egy bérkaszárnnyában éppenúgy

zeng és szívet, lelket éppennygy mámorít örömittasságba, mintha bércek alján, erdő mélyén hangzana el, *Lehotay* Árpádnak is ez volt a véleménye. Szereplői szemmeláthatólag ebben az ideológiában citálták a nagy költőt és egyáltalában nem az volt a döntő, hogy hol mondják, hanem hogy *hogyan* mondják. Ezzel *Lehotay* az egyedüli helyes módszerrel rendezte *Shakespeare* és teljesen mellékes, hogy tettette a publikumnak a tündérlíget, vagy az athéni udvar, de minden erejével arra fektette *Lehotay* a fősúlyt, hogy *Demetrius* és *Lysander*, *Hermia* és *Heléna*, *Oberon* és *Titánia*, a legédesebb bajkeverő *Puck*, a kedvesen félszeg iparos társaság méltóan idézzék a költő szavait. Az alakításokban kristálytisza klasszikus forma jelentkezett, tetézve *Lehotay*nak érdemeit. Egyik-másik persze itt-ott gikszeret fogott. A nehéz nyelvezetnél ilyesmi előfordul, ezek azonban nem voltak olyan zavaró momentumok, hogy az egész művet alapjaiban rendíthették volna meg. A *Szentivánéji álom* a szerelem apotheozisa marad, amíg *Anglia* nagy fiának szavait színpadról, könyvből, katedrákról, közvetíthetik a szépségekre szomjazóknak.

A humánus és valóban a mai világ új módszerei jelentkeznek a tiszparti színház tiszavirágéletű újdonságában az Új módszerben. Az iskola serdülő nebulói fittyet hányanak az igazgatótól kezdve az egész tanári karnak, amely talajtvesztett, avult, régimódi fenytésekkel sem tudja „jó útra” terelni az ifjúságot. Az új és igen csinos tanárnő azután lelki módszereket alkalmaz és ha a fiúk bele is szeretnek, a tanulmányi eredmény szencziósa. A faszmszába beleöszült szegedi társadalom kisé elsiklott e kétségtelenül nevelő tendenciájú darab felett, amin talán nem is nagyon kell csodálkozni, mert akik a kamcsukához és a rabszolgasághoz szoktak, azoknak egy életen át is hiába magyar ázzuk az ész és a lélek módszereit. (amik talán nem is olyan újjak, csak éppen ebben a szerencsétlen országban felejtették el alkalmazni egy évszázad óta)

Bevezetőmben írtam a színház „nagy hetéről”. Most visszatérek erre, mert egy és más kívánczik az írógépem alól. Helyesen tette, vagy helyesen tet-

ték azok, akik a fővárosi sajtó figyelmét ráirányították a szegedi színház céltudatos, nagyeredményű munkásságára. Igen ám, csak ha a színház efféle reprezentációkat rendez, akkor a színház minden számottevő tagjával is reprezentáljon. Nem lehet egy részt kiemelni, a másikat véka alá rejtteni. Elismerjük, hogy a szegedi opera *Vaszy Viktorral* emelkedett nem remélt magasságokba, de bizonyos, hogy egyedül ő sem végezhetne volna el ezt a nagy jelentőségű építómunkát, ha nem lenne olyan segítőtársa például, mint *Várady László*. Mégsem láttuk seholsem és mindig csak ugyanazok, mondjuk kedvelt személyiségek jelentkezhettek a nyilvánosság előtt. Hol maradt az év legnagyobb sikerű operája, a *Parasztbecsület*, hol maradtak a gyors népszerűsége szert tett balettek és felvetődik az a kérdés, hol maradt a színház minden kétséget kizárólag legszebb, legkiképzettebb hanggal rendelkező tagjának, *S. Papp Júliának* a szerepeltetése? *Várady László* és *Papp Júlia* díszai a színháznak, nem pedig hamupipőkéi és igen jól tenné az igazgatás, ha — nyilvánvalóan nem rosszakarattal — tévedéseit a jövőben korrigálná.

Visszanézünk még egy pillanatra az elmúlt hetek zenei eseményeire és megállapíthatjuk, hogy az a kórusok jegyében telt el. Egyik kórushangverseny a másikat követte. Méltatásukra ez alkalommal nincs elegendő hely, de a jövőben elbeszélgetünk a szegedi kóruskultúráról is. Most csak annyit, hogy a híres Főiskolai Kamarakórus, a jó felkészültségű Szegedi Kórus, a kitűnően képzett Egyetemi Enekkar, a friss hangokkal jelentkező Szegedi Ifjúsági Kiskórus és mindenekfelett a munkásdalárdák — Szegedi Általános Munkásdalárdák, MÁV „Hazánk” Dalldőre, MÉMOSz, Szegedi Kenderfonógyári Dalárda, Újsomogyitelepi Dalárda — lelkes akarásukkal fontos szerepet töltenek be a város zenei életében.

Odnoposoff hegedűestje pedig a zenei ingyenceknek volt felejtethetetlen élmény. Az orosz művész Amerika szülötte, a virtuóz technika szövevényes boszorkánykonyháján is nagymester. Új és merész mutatványait, gyengéden édes tónusa csillogó keretbe foglalják játékát.

Gábor Arnold